

Kielenhuolto ja sen tarvitsema tutkimus muuttuvassa yhteiskunnassa

Salli Kankaanpää

AFinLAn syysseminari

14.11.2015

Sisällys

- 1) Suomen kielen huolto Kotuksen tehtävänä
- 2) Kielenhuollon toimintaympäristö
- 3) Mitä Kotus tekee kielenhuollossa?
- 4) Millaista tutkimusta kielenhuolto tarvitsee?
- 5) Miten tutkimusta voisi edistää?

1) Suomen kielen huolto

Kotuksen ja sen edeltäjien
tehtävänä

- Kotimaisten kielten keskus 2012
 - **suomen** ja ruotsin **kielten huolto**, neuvonta ja sanakirjatyö sekä **kielenhuoltoon** ja sanakirjatyöhön **liittyvä tutkimus**
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1976
 - **suomen** ja ruotsin **kielen tutkimusta ja huoltoa**, suomen sukukielten tutkimusta sekä saamen kielen huoltoa varten
- Kielitoimisto
 - 1945 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
 - 1949 Suomen Akatemia
 - 1970 valtion humanistisen toimikunnan Nykysuomen laitos

2) Kielenhuollon toimintaympäristön muutos

- Sähköinen viestintä, kansainvälistyminen, yhteiskunnan rakenteiden muutos >>
 - Julkisten ja yksityisten sekä virallisten ja epävirallisten kielenkäyttötilanteiden rajat liukuvat
 - Uudenlaisia kielenkäyttötilanteita, tekstilajit muuttuvat
 - Lähes kaikissa töissä kirjoittamista
 - Muutkin kuin äidinkieleltään suomenkieliset kirjoittavat suomeksi
 - Viranomaispalvelut verkkoon > ymmärrettävyys korostuu

3) Mitä Kotus tekee kielenhuollossa?

- suosituksia ja ohjeita suomen kielen käytöstä
- tiedotusta ja vaikuttamista

- yleiskieli
- virkakieli, lakikieli, EU-kieli
- nimistö

- www.kielitoimistonsanakirja.fi
 - yleiskielen sanasto
- www.kielitoimistonohjepankki.fi, oppaat
 - yleiskielen oikeinkirjoitus, muoto- ja lauserakenne
 - nimistö
- www.virkakielikampanja.fi
 - viranomaisten tekstit, termit, nimet
 - asiallisuus, selkeys, ymmärrettävyys
- Kielikello, www.kielikello.fi
- neuvonta, koulutus, lausunnot, www.kotus.fi

4) Millaista tutkimusta kielenhuolto tarvitsee?

- Tutkimusta suositusten ja ohjeiden perustelemiseksi ja muuttamiseksi
- Tutkimusta tiedottamisen ja vaikuttamisen tueksi
- Tutkimusta yleiskielestä
- Tutkimusta virkakielestä, lakikielestä, EU-kielestä
- Tutkimusta nimistöstä

- Julkisten ja yksityisten sekä virallisten ja epävirallisten kielenkäyttötilanteiden rajat liukuvat > tutkimusta tästä
- Uudenlaisia kielenkäyttötilanteita, tekstilajit muuttuvat > tutkimusta tästä
- Lähes kaikissa töissä kirjoittamista > tutkimusta tästä
- Muutkin kuin äidinkieleltään suomenkieliset kirjoittavat suomeksi > tutkimusta tästä
- Viranomaispalvelut verkkoon > ymmärrettävyys korostuu > tutkimusta tästä

Täsmätutkimus

- Kirjoitettu yleiskieli
- Virkakieli, lakikieli, EU-kieli
- Nykykieli
- Yleiskieliset tekstilajit
- Asiatekstit, julkaistut tekstit, työelämän tekstit
- Viralliset nimet
- Aikuisten kieli
- Äidinkielisten suomi

Lisäksi tarvittava tutkimus

- Puhuttu kieli, murteet
- Erikoiskielet
- Vanha kieli
- Muita kielimuotoja käyttävät tekstit
- Some, kaunokirjallisuus
- Epäviralliset nimet
- Lasten ja nuorten kieli
- Ei-äidinkielisten suomi
- Muut kielet

Tutkimus kielenkäytöstä ja sen muutoksesta eri tilanteissa ja tekstilajeissa

- Kielen piirteet ja niiden funktiot, muoto, merkitys, tyyli
- Kielioppi, oikeinkirjoitus
- Sanasto, nimistö
- Teksti, vuorovaikutus

- Laadullinen tutkimus
- Määrällinen tutkimus

Kielenkäyttäjien tutkimus

- Asennetutkimus
- Kirjoittamisen tutkimus
- Lukija-, käyttäjä- ja käytettävyystudkimus

Kielenhuollon tutkimus

- Kielenhuollon toiminta ja historia
- Asenteet kielenhuoltoon
- Suositusten vastaanotto
- Kielen normien oppiminen
- Kielipolitiikan tutkimus muutenkin

- Esim. diskurssianalyysi, kyselytutkimus

Viranomais-, laki- ja EU-kielen tutkimus

- Virkakielen eri tekstilajit
 - päätökset, ohjeet, tiedotteet, esityslistat jne.
 - tekstilajien vaikutus toisiinsa
- Kielen ja tekstin piirteet
- Viranomaisten kirjoittamiskäytänteet ja kirjoittamisen konteksti
- Ymmärrettävyydetutkimus, muu lukija- ja käytettävyydetutkimus
- Viralliset nimet sekä niiden käyttö ja käytettävyys
- Kielenhuollon vaikuttavuus
- Kielen valinta ja siihen vaikuttavat tekijät

- Tekstianalyysi, kysely, haastattelu, kokeellinen tutkimus, etnografinen tutkimus jne., myös esim. hallinnon tutkimus, asiakaspalvelututkimus

5) Miten edistää kielenhuollon tarvitsemaa tutkimusta ja tiedon välittymistä siitä?

- Kotuksen kielenhuollon asiantuntijat
 - rajalliset resurssit, päätehtävänä kielenhuolto
- Apua opinnäytteen tekijälle Kotuksesta
 - aihe (aihepankki?)
 - aloituskeskustelu tekijän kanssa
 - aineisto tai apua sen hankkimiseksi
 - aloituskeskustelu tai muutakin ohjausta
 - valmiin työn esittely Kotuksessa tai sen julkaisuissa
 - aineiston luovuttaminen Kotukseen
- Kielenhuollon tutkimuksen verkosto tai tutkijapiiri?
 - tutkijat, opiskelijat, ohjaajat, kielenhuoltajat?
 - tapaamiset, sähköpostilista, Facebook-ryhmä?

Kiitos!

salli.kankaanpaa@kotus.fi